

ЛЫШЪХЪЭМ ИИОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЪР

Гъэтхэ дзэ дэщыгъом, нэмыкІ Іофыгъохэм атегушылагъэх

Александр Авериным кы-
зриуагъэмкІэ, ухъумэнымкІэ
УФ-м и Министерствэ пшъэ-
рылъэу кыгъэуцугъэм диштэу
республикэм ис кІэлэ ныб-
жыкІэ 518-мэ кьулыкъу ахы-
нэу къаджэщтых. Ахэм ащы-
щэу нэбгырэ 400-р Къыблэ дзэ
шъолтырым кышыуцущтых,
адрэхэр чІыплэ зэфшъхьафхэм
ащэщтых. Федеральнэ Мини-
стерствэм кыгъэуцурэ пшъэ-
рылъхэр сыдигъуи шокІ имы-
Іэу Адыгеим зэригъэцакІэ-
хэрэр, ныбжыкІэхэр зэрэфэ-
хъазырхэр, тикІалэхэм шытху
хэлъэу кьулыкъур зраахырэр,
ахэм кызрафэразэхэр кы-
зылотыкІыр тхыгъэхэр бзу кы-
зэраІэклахэрэр дзэ комиссар-
ым кыхигъэщыгъэх. Къыб-
лэ ыкІи Темыр-Кавказ феде-
ральнэ шъолтырхэм ахэхэрэ
субъектхэм ялытыгъэмэ, зы-
гъэбылгыхэрэм, кьулыкъум
зышызыдзыыхэрэм япчъагъэ
Адыгеим зэрэщымакІэр зэкІэ-
мэ анахь шъхьалэу А. Авери-
ным кыІуагъ.

Советскэ Союзым илъэхъан

**Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхьакІуцынэ Ас-
лъан республикэм идзэ комиссарэу Александр Аве-
ринимрэ Урысыем иобщественнэ-къэралыгъо орга-
низациеу «ДОСААФ» зыфилорэм икьутамэу АР-м
щылэм итхьаматэу Барцо Тимуррэ тыгуасэ Іоф-
шІэгъу зэіукІэгъу адырилагъ. Гъэтхэ дзэ дэщыгъо
Іофыр Адыгеим зэрэщыклорэм, кьулыкъу зыхыщт-
хэм ягъэхъазырынкІэ Іофхэм язытет, ащкІэ пшъэ-
рылъэу къэуцухэрэм атегушылагъэх.**

ДОСААФ-м амалэу ІэкІэлты-
гъэм мэхъанэу ратыщтыгъэм
кыфэгъэзэжыгъэныр, тиныб-
жыкІэхэм яхэгъгу шІу альэ-
гъуныр, ар къаухъумэн ыкІи
шъхьэклафэ фашІэу плугъэнхэр
пшъэрылгъ шъхьалэхэм ащыщ-
хэу ТхьакІуцынэ Аслъан кы-
гъэнэфагъэх.

Кьулыкъум кІоштхэр ащ фэ-
хъазырынхэм фэшІ республи-
кэ дзэ-егъэджен гупчэ зрагъэ-
псыгъэр Барцо Тимур кы-
Іуагъ. ДОСААФ-м икьутамэ
ипшъэрылгъэр зэрифэшыаушэу
ыгъэцэкІэнхэм пае Іофышхо
зэрашІэрэр, мы кьулыкъум
ыпэкІэ иегъэ аэродромэу «Ок-
тябрьский» зыфилорэмрэ тирэу

Мыекъуапэ иурамэу Красноок-
тябрьскэм тетыгъэмрэ къала-
хыжыынхэ зэралгъэкІыгъэр
кыхыгъэщыгъ.

Кыхыгъэщыгъэн фае, орга-
низацием иІофшІэн зэхичъ-
нымкІэ кыІэкІэхэрэ мылкъур
лъэныкьуищымэ къарэкІы.
УхъумэнымкІэ Министерствэм
нэмыкІэу, УФ-м гъэсэныгъэмрэ
шІэныгъэмрэкІэ ыкІи спортым,
зекІоным ыкІи ныбжыкІэ
политикэмкІэ Министерствэхэм
зэзгъыныгъэхэр адишІыгъэх.
Ащ кыдыхэлгытагъэу дзэм
кьулыкъу шызыхыныу кызы-
пыщылгъэу гурыт еджаплэхэм
яапшъэрэ классхэм арыс кІэлэ-
еджакІохэр автотранспортыр

зэрафэным фагъасэх, шэры-
онымкІэ зэнэктокъухэр афызэ-
хашъх, нэмыкІэу зэшІахырэри
макІэлэ.

— Дзэм кьулыкъу шызы-
хыщт ныбжыкІэхэм ягъэхъа-
зырын ыпэкІэ гурыт еджаплэм
кыщыжэщтыгъ, ащ фэшІ
предмет гъэнэфагъэ ахэм акІу-
щтыгъ. Джащ фэдэу Адыгэ
къэралыгъо университетым
щылэныгъэр щынэгъончъэным
изэхэщэнкІэ кІэлэгъаджэхэр
ыгъэхъазырыщтыгъэх, а зэкІэри
непэ чІэтынагъ. Непэ мы пред-
метымкІэ еджаплэхэм Іоф
ащызышІэрэ кІэлэгъаджэхэм
альэныкьокІэ упчІабэ къэуцэ.
Ащ изэгъэшІэн кыдыхэлгы-
тэгъэ сыхъат пчъагъэри мэкІэ
дэд. Арэу щыт нахь мышІэмэ,
непэ тикІалэхэм ящытху ара-
гъалозэ тикъэралыгъо ичІыплэ
зэфшъхьафхэм кьулыкъу аща-
хы, тыкъамыгъэукІыгъэжэу
япшъэрылгъэр агъэцакІэх. Ащ
фэшІ ахэм, ны-тыхэм тафэраз,
— кыІуагъ кІэухым ТхьакІу-
цынэ Аслъан.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ШэпхъэшІухэм атемыкІынхэм пай

Адыгеим и Лышъхъэ шэпхъэ
аныхь дэгъумкІэ диплом ыгъэнэ-
фагъ. Ар кыдэзыхы зышІоигъо-
хэр шэпхъэшІухэм арыгуазэхэ-
зэ лэжъэнхэ фаех, нэмыкІ кы-
дэгъэклакІохэм янэкьокъун зы-
лъэкІыщт продукциие кьашІынэу
щыт.

Шэпхъэ анахь дэгъухэм адиш-
тэрэ продукциие кыдагъэкІыным
кІэгъэгъушІугъэнхэр дипломыр
гъэнэфэгъэнымкІэ пшъэрылгъэу
щытыгъ. Ар мыщ фэдэ лъэны-
кьохэмкІэ афагъэщыгъэщыт: шхы-
ныгъохэр, цыфхэм апае промыш-
леннэ товархэр, производствен-
нэ-техническэ лъэныкьом тегъэп-
сыхъагъэхэр, лъэпкэ ыкІи худо-
жественнэ Іэпщысэхэр, цыфхэм
апае фэло-фашІэхэр.

Дипломыр кызыІэкІзыгъахэ
зышІоигъохэм мы мазэм и 15-м
кышыгушІагъэу мэкъуогъум и
1-м нэс экономикэмкІэ ыкІи
сатыушынымкІэ республикэ
Министерствэм зыфагъэзэн фае.
ТекІоныгъэ кыдэзыыхыэрэм
«Адыгеим и Лышъхъэ шэпхъэ
аныхь дэгъумкІэ ыгъэнэфэгъэ
дипломым изехъакІу» зыфилорэ
щытхуцІэр илъэситІум кы-
кІоцІ ялэщт.

ЯІофшІэнхэм къахэхъо

Тхьаумэфэ мафэм мэкъумэ-
щышІэ-фермер хызмэтшІа-
плэу Бэрэтэрэ Хысэ зипашъу
къалэу Мыекъуапэ кьепхыгъэ
чІыгум шызэхэщыгъэм ты-
щылагъ. Коц хъэсэхом Іоф
шызышІэштыгъэхэ механизма-
торхэм ахэтлэгъуагъ хызы-

мэтшІаплэм иагрономэу Нат-
хъо Нурыет. А бзылфыгъэ
чаныр сэнэхъатэу хихыгъэм
кыныгъохэр зэпчыхэхэ кы-
фэкІуагъ. Блэщэпсынэ гурыт
еджаплэр кызыеухым педучи-
лищэу Андырхъое Хъусенэ
ыцІэ зыхырэм щеджагъ. Нэ-

ужым къуаджэу Коцхьаблэ
дэт гурыт еджаплэу N 1-м илъэ-
сипшІэ шылэжъагъ. ЕтІанэ къа-
лэу Мыекъуапэ шыпсэунэу
къэкІуагъ. Научнэ-ушътэкІо ин-
ститутэу мэкъу-мэщым фэгъэ-
загъэм лаборантэу шыригъа-
жы, научнэ ІофышІэм нэсыгъ.
Джа лъэхъаныр ары мэкъумэщ
шІэныгъэу зэригъэгъотыгъэм
хигъахъо шІоигъоу Мыекъопэ
къэралыгъо техническэ уни-
верситетым иагрономическэ
факультет щеджэнэу зычІэхъа-
гъэр. Ар кызыеухым шІэны-
гъэу илэхэр ІофшІэным щиушъ-
тыхэ шІоигъоу ыпшъэкІэ зи-
гугъу къэтшылгъэ фермер хызмэ-
тшІаплэм агрономэу шылэ-
жъэнэу хэхъагъ.

— Типашъ лъэшэу цІыф
дэгъу, Іоф зэригъашІэхэрэм
лытэныгъэ афешы, — еІо
Нурыет. — ТихызмэтшІаплэ
пстэумкІи щылажъэрэр нэбгы-
ритф. Чыгоу кытфэгъэзагъэр
гектар 600. Ащ бжыхъэ коц
гектар 200, хъэ гектар 25-рэ
щытпхыгъ. Гъатхэм зэнтхыр
зыщытпхыщт гектар 50-р

ыкІи тыгъэгъазэр кызыщыд-
гъэкІыщт гектар 225-р тэгъэ-
хъазырых. Чылапхъэу тищыкІэ-
гъэщтхэри зэкІэ тилэх.

Гъэтхэ мафэхэм хызмэт-
шІаплэм хэтхэр анахъэу зы-
пылгъэр бжыхъасэхэм мине-
ральнэ чІыгъэшІухэмкІэ яшІу-
шІэгъэныр ары. Апэрэ чэзыоу
а ІофшІэныр зэшІахыгъ, джы
ятІонэрэу лэжыгъэ хъасэхэм
чІыгъэшІухэр аІэкІэгъэхъэ-
гъэнхэм фежъэщтых.

— ТихызмэтшІаплэкІэ
дэу Іоф зышІэ тилэп, — игу-
щыІэ лъегъэкІуатэ Нурыет. —
Игъом лэжъапкІэр фермерым
кытеты.

Ащ пыздагъэу Нурыет кы-
зэрипорэмкІэ, зыхэхъэгъэ хуль-
фыгъэ лэжъакІохэм дэгъоу ахэ-
зэгъагъ, зэрэагрономым кыхъэ-
кІэу пшъэрылгъэу афигъэуцухэ-
рэр зэкІэ игъом агъэцакІэх.
Автомашинэри зэрифэн ылгъэ-
кІэу бзылфыгъэм зигъэса-
гъэшъ, иІофшІэн кыфегъэп-
сынкІэ.

Нурыет иунагъуи зэгурь-

Іожъэу мэлсэу. Зэшъхъэгъуси-
тІум кІэлищ зэдапІу.

Леонид МЕРТЦ.

Сурэтхэм арытхэр (сэмэ-
гумкІэ кьегбъэжъэнышъ): ме-
ханизаторхэу Константин
Куртишвили ыкІи Шъа-
укъо Къэплъан; хызмэт-
шІаплэм иагрономэу Натхъо
Нурыет.

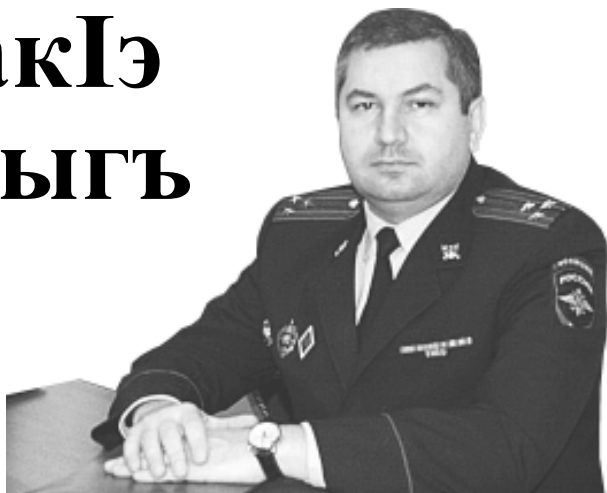
ГъогурыкIоныр щынэгъончъэ-нымкIэ къэра-лыгъо инспек-цием АР-мкIэ и Гъэлары-шIапIэ пэщакIэ

иIэ хъугъэ. Урысыем хэгъэгукIоцI IофхэмкIэ иминистрэ иунашъокIэ полицием иполковникэу Александр Курпас мы IэнатIэм Iухъагъ. ХэгъэгукIоцI IофхэмкIэ АР-м и Министертвэ ипресс-къулыкъу мы къэбары къытыгъ.

Александр Курпас мэлылфэгъум и 11-м 1970-рэ илгъэсым къэхъугъ. Апшъэрэ гъэсэныгъэ иI. ХэгъэгукIоцI IофхэмкIэ къулыкъум 1990-рэ илгъэсым хъагъ, хэгъэгукIоцI IофхэмкIэ СССР-м и Министертвэ милициемкIэ ихэ-

ушъхъафыкIыгъэ гурыт еджапIэу Краснодар дэтыгъэм икурсантэу ригъэжъэгъагъ. Ар къызеухым, 1992-рэ илгъэсым къыщыублагъэу 2011-м нэс IэнэтIэ зэфэшъхъафхэр зэрихъэхэзэ къалэу Ростов-на-Дону гъогурыкIоныр щынэгъончъэнымкIэ

и ГъэларышIапIэ къулыкъу щыхъыгъ. 2011-рэ илгъэсым къыщыублагъэу джырэ уахътэм нэс хэгъэгукIоцI IофхэмкIэ АР-м и Министертвэ гъогурыкIоныр щынэгъончъэнымкIэ иГъэларышIапIэ ипашъ игуадзэу, лыплъэнымкIэ отделым ипашъэу Iоф ышIагъ.

Дзэ прокуратурэм регъэблагъэх

Гъэтхэ дзэ дэщыгъор зэрэрагъэжъагъэм дакIоу республикэм шыпсэхуэрэм ащ фэгъэхыгъэ къэбарыр нахъ игъэкIотыгъэу ашIэным фэшI, хэбзэгъэуцугъэу шыIэхэр укъуагъэ мыхъуным пае Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ дзэ дэщыным ехыллэгъэ хабзэу шыIэхэмкIэ упчIэжъэгъу гупчэ шызэхашагъ. УпчIэ зилэхэм пчэдэжъым сыхъатыр 9-м къыщыублагъэу пчыхъэм сыхъатыр 6-м нэс ащ зыфагъэзэн альэкIышт.

Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ зыдэщыт чIыплэр: Адыгэ Республикэр, къалэу Мыекъуапэ, урамэу Красно-октябрьскэр, 14, офицерхэм

яУн, чIэхъапIэр шагумкIэ гъэзагъэ. «Линие плъырым» иномер: 57-06-87, зыгъэпсэфыгъо ыкIи мэфэкI мафэхэм — 52-16-51 — Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ идежурнэ къебгъэдженхэ фае.

Урысые Федерацием инэмыкI чIыплэхэм дзэ къулыкъу ащызыхыштыгъэхэу ушъхъагъу зэфэшъхъафхэм апккъыкIэу ахэр къэзыбгынагъэхэм Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ зыкыфагъэзэнэу къяджэх яIоф хэбзэ зэшIохыкIэ иIэ хъуным пае ыкIи къулыкъур тапэкIэ зэрахыштым фэгъэхыгъэ унашъо шIыжыгъэным фэшI.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

УНЭ-КОММУНАЛЬНЭ ХЪЫЗМЭТЫР

Хъарджхэр нахъ мэкIэнхэм фэшI

Унэ-коммунальнэ хъызмэтым щыкIорэ зэхъокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхъугъэным телъытэгъэ Фондым къафитIупщырэ мылкъум ишIуагъэкIэ, тиреспубликэ зэрахэтэу, Урысые Федерацием исубъектхэм фэтэрыбэу зэхэт унабэ куоу ашагъэцкIэжыгъ. Гъэтхапэм икIыхъагъухэм адэжъ Урысые Федерацием исубъектхэм фэтэрыбэу зэхэт унэхэр ащыгъэцкIэжыгъэнхэм фэшI финанс IэпыIэгъоу аритыштыр Фондым ыухэсыгъ. 2013-рэ илгъэсым шъолыгърхэм зэкIэмкIи сомэ миллиард 61-рэ, 2014-рэ илгъэсым — миллиард 67-рэ ыкIи 2015-рэ илгъэсым миллиард 30 Фондым афитIупщыштыгъу агъэнэфагъ.

Адыгэ Республикэм псэолгъэ-

шынымкIэ, транспортнымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хъызмэтхэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Хъаткъо Рэмэзанэ къызэрэтиIуагъэмкIэ, унэхэр куоу гъэцкIэжыгъэнхэм фэшI Фондым мы илгъэсым тиреспубликэ сомэ миллион 25-рэ къыфитIупщышт. Чыплэ мылкъоуи джащ фэдиз унэхэм язэтэгъэпсыхъажынын пэIуагъэхашт. Ау къэлогъан фае, тапэкIэ унэхэм ябысымхэм ямылкъу Iахъэу игъэкIотыгъэ зэтэгъэпсыхъажыным халъхэрэр проценти 5-м шIомыкIыштыгъэмэ, джы процент 15-м зэрэнэсыштыр. Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм зэригъэнафэрэм тегъэпсыкIыгъэу, тыгъэгъазэм шIомыкIэу унэхэр игъэкIотыгъэу гъэцкIэжыгъэнхэм ехыллэгъэ республикэ фонди Адыгеим шызэхашэнэу щыт.

— Сисэнэхъатэгъухэр сигъусэхэу Фондым иIофшIэн джыри илгъэсищэ лыгъэкIотэгъэнэу пхырыдгъэкIын зэрэтлгъэкIы-

гъэр регион пстэуми зэмыжэгъэхэ гопэныгъэшхо ащыхъугъ, — еIо Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Вадим Булавиновым. — Хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнафэщтыгъ 2013-рэ илгъэсым Фондыр зэфашIыжынынэу.

Бюджет ахъшэу къафатIупщырэр зэкIагъэкIожынынэу щымытэу фэтырыбэу зэхэт унэхэр игъэкIотыгъэу гъэцкIэжыгъэнхэм фэшI зычIэсыхэрэ унэхэр зиэхэм, унэ кооперативхэм, гъэларышIэкIо компаниехэм хъарджэу ашIырэм хагъахъэ. Ау бюджет IэпыIэгъур гъунэнчъэу щытэп. Унэхэр игъэкIотыгъэу гъэцкIэжыгъэнхэр лъагъэкIотэн хъумэ, 2016-рэ илгъэсым къыщыублагъэу зычIэсыхэрэ унэхэр зиэхэм а IофшIэным ямылкъу Iахъэу халъхъаштыр фэди 3-кIэ нахъыбэ хъушт.

— Зы квадратнэ метрэм ыуасэ сомэ 3-м къыщыублагъэу 5-м нэсэу унэхэр игъэкIотыгъэу гъэцкIэжыгъэнхэм мылкъоу пэIуагъэхъаштыр регион пстэуми агъэнэфэн фае, — аIо Iофым хэшIыкI фызиIэ специалистхэм. — Ти-унэхэм тырябысымэу зэрэщытымрэ мылкъум ехыллэгъэ пшъэдэкIыжъэу тхырэмрэ икIу фэдизэу зэхэтшIэным ипIалгъэ къэсыгъ. Ау ащ фэдэ зэхэтшыкI пытэ джырэкIэ къэлэдэхсэм ахэлъ хъугъэу пIон плъэкIыштытэп. Ау цифрэ пчъагъэ зытетхэгъэ счетхэр къытфахыхъэу заублэкIэ осэдэкIое-ныр къэбгъэуцун плъэкIыжыштытэп. Арышъ, хъарджэу тшырэр нахъ макIэ зэрэхъуштым ихэкIыплэхэм тямугъэ хъуштытэп.

ЗэкIэми къыдгурыIуагъ коммунальнэ фэIо-фашIэхэмкIэ анахъыбэ фабэм пае зэрэтты-

рэр. Арышъ, унэгъо бюджетым къинэу телъыр нахъ макIэ шIыгъэным фэшI фабэм ыуасэ къегъэIыхыгъэным иамалхэр пстэуми апэ зетхъэхэмэ нахышIу. А IофымкIэ хэкIыплэхэр щымылэхэу пIон плъэкIыштытэп. Шыпкъэ, ахэр гъэфедэгъэнхэм фэшI апэрапшIэу мылкъу хэлъхъэгъэн фаеу хъуштыт. ГушIэм пае, гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Данфос» зыцIэм иIофышIэхэм зэралыгъэрэмкIэ, ищыкIэгъэ автоматикэмрэ унэ телъытэу фабэр къэзылгытэрэ счетчикрэ зыхэтыхэ фэбэ комплексым игъэфедэн фабэм хъарджэу пылыр процент 30-кIэ нахъ макIэ ешIы. РыкIуапIэхэм фабэр чIамынэнэу бгъэпсэу, терморегулятор зыхэт радиаторхэр ыкIи фэтэр пэпчъ фабэу ыгъэфедэрэр зыфэдизыр къэзылгытэрэ приборхэр бгъэфедэхэмэ, фабэу тищыкIагъэр ызыныкIо фэдизкIэ нахъ макIэ тшIын тлгъэкIыштыт. ЗэрэхъурэмкIэ, хъарджэу джащ фэдизкIэ нахъ мэкIэнхэм.

— Унэм игъэфэбэн мылкъоу пэIуахъэрэр адрэ коммунальнэ фэIо-фэшIэ пстэуми анахъыб, — еIо ыпшъэкIэ зыцIэ къыщетIуагъэу «Данфос» зыцIэ компанием фабэмкIэ иотдел ипашъ игуадзэу Антон Беловым. — Унэ-коммунальнэ хъызмэтымкIэ инженернэ коммуникациехэр процент 80-у жыы зыщыхъугъэхэр регионхэм зэрахэтхэр къызыдэплгытэкIэ,

фабэу чIанэрэр гъунэнчъ, ащ ыуасэ хъаулыеу цIыфмэ аты. Арышъ, унэхэр игъэкIотыгъэу зэтэгъэпсыхъажыгъэнхэм епхыгъэ Iофыгъохэм нафэ къашIы пстэуми апэ игъэшыгъэн фэе лгъэныкIохэр.

ИкIэухым хэгъэунэфыкIыгъэмэ хъуштыт ыпшъэкIэ зыцIэ къыщетIогъэ компаниер фэбэ энергиер кIэугъоагъэу гъэфедэгъэным епхыгъэ оборудованиер къыдэгъэкIыгъэнымкIэ дунаим зыцIэ шыIугъэ фирмэу зэрэщытыр. Фэбэ автоматикэр, гъэуцыIалгъэ оборудованиер, нэмыкI техникэ лгъэпкъхэр къыдэгъэкIыгъэнхэмкIэ дунэе бэдзэршIыплэм ар шыпэрыт. Урысыем фэбэ автоматикэу шагъэфедэрэм ипроцент 35-р а компанием ипредприятиехэм къыдагъэкIы. Ащ илIыкIохэм ялгъэпIэ 22-м Урысыемрэ Беларусымрэ Iоф ашашIэ. Урысыем ибэдзэршIыплэ компаниер 1993-рэ илгъэсым къыхъагъ. Москвскэ хэкум и Истринскэ район 2007-рэ илгъэсым «Данфос» изавод къыщызIуахыгъ. ПроизводствакIэм игъэпсын компанием инвестициехэу евро миллион 35-рэ хильхъагъ. Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэкIотыгъэу гъэцкIэжыгъэнхэм зыфежъэхэкIэ, фабэм епхыгъэ Iофыгъохэр кIэм тетэу зэшIохыгъэнхэм пае джырэ уахътэм тегъэпсыкIыгъэ оборудованиемкIэ узэкIолIэшт фирмэ анахъ дэгъухэм ар зыкIэ ащыт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Ямэфэкл хагъэунэфыкы

Мэлылфэгъум и 6-м УФ-м хэгъэу клоцл ИофхэмкI и Министерствэ иследственнэ къулыкхуэм ялофшIэ и Мафэ хагъэунэфыкы. Ащ фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм хэгъэу клоцл ИофхэмкI и Министерствэ пресс-конференцие щыкIуагъ. Мы аужырэ илэхсэм къаклоцл гъэхьагъэу ашIыгъэхэм, гъогуо къакугъэм, гумэкIыгъоу къэуцхэрэм къатегушылагъ АР-м хэгъэу клоцл ИофхэмкI и Министерствэ иследственнэ гъэлофышIаплIэ ипашэ ипшгъэрылхэр зыгъэцкIэрэ Алексей Цебоевыр.

— Следственнэ къулыкхуэм Иоф зашIэрэ илэхс 50 мы мафэхэм хуыт. А уахтэм къыклоцл тиофшIэн зэхьокIыныгъэхэр фэхьыгъэх, — къеIуатэ А. Цебоевым. — 1963-рэ илэхсым ар зызэхаштэм, Уголовнэ кодексым статья 60-мкIэ бздджшIагъэхэр зэхаштэу къыдигъытхыгъэм, мы уахтэм а пчъагъэр 100-м нэсыгъ. БздджшIагъэу республикэм щызэрэхьагъэхэр янахьбэр тикъулыкхушIэхэм зэхафых. Непэ Иоф щызышIэхэрэм ямызакъоу, илэхс зэкIалыкIохэм мыщ къулыкхуэ щызыхьыгъэхэм зэкIэми мы мафэр здыхагъэунэфыкы.

Следователь сэнэхьатыр къыхэзыхыгъэ-

хэм лIыгъэ ахэлъэу, граждан ыкIи къулыкхуэ пшгъэрылхэр дэгъоу агъэцкIэнхэ фае. Специалист ныбжьыкIэу къылухьэхэрэм нахьыжхэм мафэ къэс Иоф адашIэ, опытуэ аIэклIалымкIэ къадэгъуаштх.

Алексей Цебоевым къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, Урысые Федерацием ишгъолгыр 82-мэ ащIэ следственнэ къулыкхуэм ялофшIэн 2012-рэ илэхсымкIэ изфэхьысжьхэр пшгэмэ, республикэм я 4-рэ чIыплэр къыдихыгъ.

Адыгэ Республикэм хэгъэу клоцл ИофхэмкIэ и Министерствэ и Следственнэ гъэлофышIаплIэ Иоф щызышIэхэрэм гъэхьагъэу яIэхэм ащыщ ны мылгъум ылгъэныкIохэм бздджшIагъэу зэрэхьагъэхэр къызэрэхьагъэ-шыхьэхэр. Урысыем ащ фэдэ мыхьо-мышIагъэу бэ къышыхьэрэр, ау аптэ ащ фэдэ Иофыр зыщызэхьафыгъэр Адыгеир ары. Ахьщэ нэпцыхэр зылыгъыштыгъэ ыкIи зезыгъакоштыгъэ бздджшIэ купым Иоф мы уахтэм зэхафы. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, Урысыем ичIылабэхэм мы купым бздджшIагъэхэр ащызэрихьагъэх.

Нэужым журналистхэр зыгъэгумэкIыхэрэ упчIэхэр Алексей Цебоевым фагъэзагъэх, игъэкIотыгъэ джэуапхэри агъотыгъэх.

ПАТИКЪО Анет.

Шхъэгъуашт зэрэщызэнэ-къокъуштхэм зыфагъэхьазыры

Хабзэ хуыгъэу илэхс къэс зэхаштэрэ гъэтхэ зекло-спортивнэ джэгунхуэ «Ин-терралли Шхъэгъуашт-2013-рэ» зыфилохэрэм языфэгъэхьазырын республикэм щаублагъ. Илэхс къэс жьоныгъокIэ мэфэклхэм атефэу ахэр Адыгеим щызэхаштх, нэмыкI шгъолгырхэм ащыщ спортсмен ыкIи зыгъэпсэфаклохэр бэу къырашIалэх.

Уахтэу ыкIи чIыплэу мыгъэрэ зэнэкъокхуэр зыщыклоштхэр агъэнэфагъэх. Хабзэ зэрэхьыгъэу, псэуплэу ХьымышIкIэ илэгъо-благъо мы мазэм и 26-м къышхуылагъэу жьоныгъуакIэм и 3-м нэс щыIэштых, жьоныгъуакIэм и 6-м нэс псыхьом зышауштыгъ.

Зэхэщаклохэм къызэрэхьагъэщы-рэмкIэ, рафтингымкIэ Урысыем, Къыблэ федеральнэ шгъолгырым, Адыгеим ячемпионатхэр, спорт зеклонымкIэ Красно-

дар краим ичемпионат зэхаштэнэу агъэнафэхэрэм ащыщых. Зекло зэнэкъокхуэри Иофхьабзэхэм къадыхалытагъэх — ориентированиемкIэ, къушхьэдэклонымкIэ ыкIи нэмыкIхэмкIэ зауштыгъ. Джаш фэдэу ордэ зэхалхьакохэм яфестивалэу «Первоцвет» зыфило-рэри зэхаштх.

ЗышIуахышт Иофыгъохэм язэкIалыкIуакIэ пэшIорыгъэшхуэ зэхьагъэуагъ, фестивалым изэхэщэкло комитет иигъэ-кIотыгъэ зэхэсыгъо ащ джыри щыхэп-лэжьыштых.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ФИЗКУЛЬТУРЭМРЭ ПСАУНЫГЪЭМ ИГЪЭПЫТЭНРЭ

Хэлажъэрэр нахьыбэ хьушт

ФизкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ Адыгэ Республикэм 2009 — 2012-рэ илэхсхэм ИофшIагъэу илэхэм, 2013 — 2015-рэ илэхсхэм анахьэу анаIэ зытырагъэтыштхэм, 2020-рэ илэхсым нэс Иофхьабзэу зэхэщэштхэм тыгъуасэ Мыекъуапэ щыклогъэ зэлукIэм щытегушылагъэх.

АР-м физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Муратэ зэрищэгъэ зэхьагъэ гушыIэхэр къышIахыгъэх комитетым итхьаматэ игуадзэу Джармэкъо Юсыфрэ отделим ипашэу Ирина Манченкэмрэ. Псауныгъэр цIыфмэ агъэпытэным фэшI спорт зэнэкъокхуэр нахьыбэрэ зэрэзэхэщэштхэм Ю. Джармэкъор къытегушыIэзэ, нэбгырабэ зыхэлэжьэн зылэкIышт зэлукIэгъухэр къыхигъэщыгъэх. Футболыр, атлетикэ псынкIэр, нэмыкI спорт лъэпкхэр ныбжьыкIэхэм якIасэх. ИлэхсыбэкIэ узэкIэлэбэжымэ, ГТО-м ишапхьэхэр игъэкъугъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэнэкъокхуэр хэгъэгум щыклоштыгъэх. Ащ фэдэ спорт зэлукIэгъухэм мэханэ арамытыжхуэ заублэм, физкультурэм пышIагъэмэ япчъагъэ хэпшIыкIэу хэкIыгъ. Мыхьо-мышIагъэу ныбжьыкIэмэ зэрэхьэрэр нахьыбэ хуыгъэ, цыфхэм япсауныгъэ къеIыхыгъ.

2013-рэ илэхсым ГТО-м фэгъэхьыгъэ зэнэкъокхуэр редукторышI заводым, Адыгэ къэралыгъо университетым ащыклоштых. 2014-рэ илэхсым Адыгеим ирайон пстэуми ГТО-м ишапхьэхэр ашагъэцкIэнхэм яхьылIэгъэ спорт зэлукIэгъухэр зэхэщэштых.

Адыгеим кьинэжьыштхэ?

СамбэмкIэ, дзюдомкIэ, кушхьэфэчэ спортымкIэ, нэмыкIхэмкIи зэнэкъокхуэр зэрэзэхэщэштхэм Ю. Джармэкъор къытегушылагъ. Сэнаушыгъэ зыхэлэ спортсменхэр зэрэтиIэхэр къыхигъэщыгъэх. Урысыем ихэшыпыкIыгъэ командэхэм аштэрэ тиспортеменхэр Адыгеим имыкIыжынынхэм фэшI гъэцэкIэгъэн фэе Иофыгъохэр щыIэх. Адыгеим шапIугъэхэр

Урысыем ишгъолгырхэм ацIэкIэ зэнэкъокхуэм зэрэхэлажъэхэрэм бэрэ тытегушыIэ шхьа-ем, тызэрэфаем фэдэу Иофым зэхьокIыныгъэхэр фэхьухэрэп.

СтадионыкIэхэр ашIыштых

Урысыем спортымкIэ иминистрэу Виталий Мутко джы-рзблагъэ Мыекъуапэ къызэ-кIом Адыгэ Республикэм Iэ-пыIэгъу къызэрэфэхьуштым тышигъэгъозагъ. Адыгеим

ирайон гупчэ пэлпчэ стадионхэр ашIахынынхэм фэшI федераль-нэ ахьщэ тиреспубликэ къыфа-тIуштыгъ. Стадионхэр зыфэ-дэштхэм афэгъэхьыгъэ сурэт-проектхэр джырэ уахтэ агъэ-хьазырынхэ фае.

Урысыем испартакиадэ тикIэлэджаклохэр зэрэхэлэжьэ-штхэм, «Президент зэнэкъо-кхуэр» зыфилохэр зэрэзэхэ-щэштхэм, дзэм клошт кIалэхэм спорт зэнэкъокхуэу ялэштхэм, нэмыкI Иофыгъохэм атегушы-лагъэх. Зэхьагъэм спортым Иоф щызышIэхэрэ КIуае Хьазрэт, БжэшIо Рэмэзан, Джар-мэкъо Нурбий, Павел Иванен-кэр, Александр Матусьян, Хьа-бэхьу Адамэ, Александр Лева-ковыр, Сергей Двойниковыр, Мамыш Юрэ, Бгъошэ Айдэ-мыр, ХьакIэгъогуу Казбек, нэ-мыкIхэри хэлэжьагъэх, лъэ-хьаным диштэрэ пшгъэрылхуэ ялэхэр зэрагъэцкIэштхэм пы-лыштых.

САХЬИДЭКЪО Нурбий.
Сурэтхэр зэхьагъэм къы-щытырахыгъэх.

Адыгеим и культурэ лъягэу зыцэтыгъэ орэдыл, композитор

**Адыгеим и культурэ
лъягэплэхом нэзыгъэсыгъэ
орэдыл, композитор цэрылоу,
Урысые Федерацием инароуднэ ар-
тисткэу Сэмэгу Гошнагэо Аюбэ ыпхур
псэугъэмэ, цылэ мазэм ыныбжь илээс
85-рэ хуштыгъэ. Репертуар бай, мэкъэ
жынч зилэгъэ, сценэм дахэу кытещы-
щтыгъэ актрисэр, тиреспубликэ ищытху
аригъалозэ, тыхэгъэгу ичылплэ зэфэ-
шхьафхэм, социалистическэ кээр-
лыгъохэу Болгарием, Польшэм,
Германием ащыклогъэ концерт-
хэм илээсыбэрэ ахэлэ-
жыгъэ.**

Истудентыгъо кыщегъэ-
жыгъэу Гошнагэо творчест-
вэм илэгэплэхэм узэралы-
лэсышхуштыгъэ цысэтхы-
плэу шытыгъэ. Дунаим иму-
зыкальнэ апшхэрэ еджэплэ
анахь инхэм ащыщым — Н.А.
Римский-Корсаковым ыцлэ зы-
хырэ кээралыгъо консерва-
ториеу Ленинград дэтым ар
члэхъэш, Сталиным ыцлэхлэ
щыт стипендиер кыратызэ,
дэгъу дэдэу щеджэ.

Сэ синасып кыххыгъэ гурдж
музыкэмкэ наущнэ статьяхэм
яконспектхэу Гошнагэо ытхы-
гъэхэм сяджэнэу. Консерва-
торием члэсызэ лэпкэ культу-
рэхэм яушэтынкэ амалэу шы-
лэхэм нэлуасэ зафишлэу рега-
жэ. Тхьэпэ 96-рэ зыдэт тет-
радь лужьум статьяхэм яполо-
жениехэр ащ дитхэщыгъэх,
гупшысэ шхьафхэр шыкыгъэ-
тхыштыгъэх. Зеджэрэ пстэур
зэхифыным, зыпкырищным
Г. Сэмэгур пылгыгъэ, ушэтын
лофшлэным ар пыщагъэ зэрэ-
хуштыр пасэу кьэнэфэгъагъ.

Г.А. Сэмэгур лэпкэ орэд-
хэм, гыбзэхэм яугъоинкэ,
язэгъэфэнкэ маклэп ышлэ-
гъэр. Тхылгытлоу ытхыгъэм
щышэу апэрэр ижырэ адыгэ
орэд зэхэлхьаклэм ямышы-
клэу хэлным фэгъэхыгъэ. 1998-
рэ илээсым ятлонэрэ тхылгъэу
«Адыгэ лэпкэ орэдхэр» зы-
филоэр кызыдегъэклым,
джыри ащ фэдизэу лэпкэ
лофхэм аналэ атырагъэтышты-
гъэп. Лэпкэ музыкальнэ куль-
турэмкэ мы тхылхэм мэ-
хьанэшхо ял. Ыужклэ ащ фэдэ
лофшлагъэхэр амытхыжыгъэу
пылгытэми хушты. Арэуштыгъэ
зыклэхурэр дэгъоу адыгабзэ
зышлэрэ музыковед-шлэны-

гъэлэжхэр консерваторие-
хэм кьазэрашамыгъэхьазыр-
хэрэр ары.

Сэмэгу Гошнагэо орэдыло
цэрылоу зэрэщытыгъэм имы-
закъоу, музыкальнэ наукэми
илахышлы хишлыхьагъ. Лэпкэ
клэнхэр кьэухъумэгъэным те-
гъэпсыхьагъэу ащ ипрогра-
ммэхэм ренэу адыгэ орэдыж-
хэр ахигъахъэщтыгъэх.

Сэмэгу Гошнагэо опернэ
ариэхэр, лэпкэ кээралыгъо-
хэм якомполиторхэм, урыс ком-
политорхэм яорэдхэр, романс-
хэр, дунаим щыпсэурэ лэпкэ
зэфэшхьафхэм яорэдхэр гум
лылэсэу кылоштыгъэх. Илээс
кьэси «Золотое кольцо России»
зыфилоэр гьогууанэр зэпызы-
чырэ орэдыло цэрылохэм ягу-
сэу ащ концертхэр кьэлэ зэ-
фэшхьафхэм кьащытыштыгъэ.
Ащ пае кьалэхэм яфилармо-
ниехэм япашэхэм илээсипшлэ
пчъагъэхэм зэкълэтыклоу заяв-
кэхэр мы орэдыло цэрылоу пае
кьащытыштыгъэх. Мыщ фэдэ
концертхэр ямэхьанэкэ зэ-
бгъэпшэнхэ плэпкыштыгъэр
адыгэхэм якультурэ нэлуасэ
фашыхэзэ зэрэдунаеу кызы-
лызыкылухъэщтыгъэ ансамблэу
«Налмэсыр» ары. Ау акаде-
мическэ жанрэхэм алэаны-
кьокли Гошнагэо гъэхъэгъэ-
шхохэр ышлынхэ ыгъэкыгъэ. Я
60 — 80-рэ илээсхэм адыгэ
культурам имафэхэу Москва,
ткъош республикхэм — Аб-
хъазым, Къэбэртэе-Бэлъкъа-
рым, Къэрэщэе-Щэрджэсым
ащыклогъэ пстэуми ар ахэлэ-
жыгъэ. Артисткэм апэрэ кос-
монавтэу Юрий Гагариным
иунагъо исхэм ныбджэгъу-
ныгъэ зэрадырилагъэр, Гага-
риным фэгъэхыгъэ орэдыбэ

кызыэрилагъэр, ар зэфэхьми,
янэ ныбджэгъуныгъэу дырилер
лыгъэклогъэн зэрилэкыгъэр
кьэлогъэн фае.

Репертуарым, программэм
язэхэгъэуцонкэ, ансамблэм
лоф дэшлэгъэнымкэ ар зымы
щыгуыштыгъэп, ежэ-ежы-
рэу зэкълэми гъунэ алтыфы-
щтыгъэ. Сценэм кызыэрэтхьэр-
рэ щыгынхэр ежэ зэридышты-
гъэхэр е изскизхэмкэ зэрады-
щтыгъэр кьэлогъэн фае. Сэмэгу
Гошнагэо дышгъэидыкыным
фэлэплэсагъ, концерт кызы-
ритырэ джэнэ дэхабэхэр ды-
шэ луданэкэ хэдыкыгъагъэх,
адыгэ тхыпхьэхэмкэ гъэклэрэ-
клэгъагъэх. Уахьтэм ыпэ итэу
ар клоштыгъэ — тыхэгъэгу
имодельерхэм джыри агу кьэ-
мыкызэ, адыгэ орэдыло цэ-
рылоу европэ этностилыр
ахэм ашигъэфедэгъагъ. Лэпкэ
шлуагъэхэр зэрэцылфлэпкэу
лыгъэлэсыгъэныр, ау адрэхэм
зэрэтегъэныжыгъэныр ары
артисткэр сыдыгъуи зыдэла-
жэщтыгъэр.

Орэдыломкэ концертмей-
стер дэгъум мэхьанэшхо ил.
А лэныкьомкэ Г.А. Сэмэгур
инасып кыххыгъэу пылгытэ-
мэ хушты. Концертмейстерэу,
аранжировщикэу, композит-
торэу Любавский Владимир
Анатолий ыкьом — Гошнагэо
иорэдкьэлуаклэ зыгу рыхы-
щтыгъэм — адыгэ орэдыло цэ-

рылом иконцерт
программэхэм
язэхэгъэуцон мы-
пхыжыгъэу лоф
дишлэщтыгъэ,
ахэм тиорэдыло
нахь дахэу кьа-
щылэгъоным
ыналэ тыригъэ-
щтыгъэ.

Сэмэгу Гош-
нагэо бзылфы-
гъэ гохъэу шы-
тыгъэ. Ау сценэм
нахь дахэу кьы-
щылэгъоным
пае ащ етлани ло-
фышхо зыдишлэ-
жыштыгъэ. Сыд
фэдэрэ ныбжэ
зели, ынэмэ нэ-
фыр кьакыхэу,
щыгын зэклу-
жхэр шыгъэу, ыш-
хьац дахэу зэ-
гъэфагъэу, есы-
рэм фэдэу шыа-
бэу теуцозэ сце-
нэм кьытехъэ-
щтыгъэ, цыф гу-

шхохэм зэрахьэу пагэу ыпкэ
ренэу ылыгъыгъэ, гошэ теплэ
илагъ. Шуфэс кьезыхырэ
пэпчэ ишхыпэ шыабэ пгы-
охыштыгъэ. Гошнагэо сыдыгъуи
цыфхэм кьыраололэщтым
ыгъэгумэкыштыгъэ. Цыф
жыугъэхэм захахьэкэ, зэкълэми
янэплэгъэу зэрифэщтыр кьы-
дилытэзэ, ылоштымкэ, зы-
зэригъэпсыштымкэ зыфэса-
кыжыштыгъэ.

Орэдкьэлоным ыгукли ыпсэ-
кли фэшгъэгъэ артисткэу твор-
чествэм илофыгъохэмкэ пкы-
егъэ-пытагъэ кызыхызыгъафэ-
щтыгъэр сценэм темыт зыху-
клэ, цыф кызырыкыло шыпкыу
кьэлэагъоштыгъэ, ищытху ало
зыхуыкэ укытэжыгъэу кыхы-
кыштыгъэ. Гошнагэо лэдэб да-
хэ хэлгыгъэ. Тижьогъуабэмэ
кызыэрэхуылуэрэм фэдэу илоф-
шлэгъухэм пагэу афышты-
гъэп, зыкышлэшлыжышты-
гъэп. Ау зыгорэ емыкылоу кы-
дзеклоу ыгу зыхыгъэкыкэ,
нахыбэрэ дэгущылэжышты-
гъэп, зэфыштыкыкхэр зэхи-
фынэр артисткэм ышхьэ рипэ-
сыжыштыгъэп.

Сэмэгу Гошнагэо общест-
веннэ, политикэ лофшлэным ча-
нэу хэлажэщтыгъэ. Ар хэку
Советым идепутатэу шытыгъэ,
цыфхэм алуыкыныр, ахэм лэпы-
лэгъу аригъэгъотыныр иклэ-
сагъ.

Я 80-рэ илээсхэм сэ филар-
монием ипашэу сызыщэтым

Гошнагэо нахы сынахыкыла-
гъэми, шхьэкклэфагъэрэ лы-
тэныгъэрэ кысфишлыштыгъэ.
Зыгорэкэ зызыфэгъазэккэ,
шыпху нахыжыгъэм фэдэу
ишлуагъэ кыуыгъэкыштыгъэ,
упчлэжыгъэу дэгъоу шытыгъэ.
Лэпкэзэтхэм лытэныгъэрэ
уасэрэ зэрафишлырэм да-
клоу ежэ ишлэшхуныгъэ-
хэм япхырышынкли теубытэ-
ныгъэшхо хэлгыгъэ. Ау лофэу
зэрихьэрэ ыгъэбыракыным,
бырсыр кызыпигъэтэдженым
актрисэр пчыжыагъэ, политикэ
лофхэмкэ гъэхьагъэ ышынэу
пылгыгъэп. Ащ ыкылачлэ зэрэ-
щытэу творчествэм фигыло-
рышлэщтыгъэ.

Зэчыибэ зэрилагъэм ишы-
хьатэу Сэмэгу Гошнагэо ком-
политор лофшлэгъаби кьы-
гъэнагъэ. Игуыгу кьэшлыгъэмэ
икъушты усэу «Адыгэхэм ащ
фэдэ хабзэ ял» зыфилоэр орэ-
дышху фыхыкыгъэр, гербым,
быракыым, гимным афэдэу,
лэпкыым итамыгъэ зэрэху-
гъэр. Совет лэпхьаным ланэм
пэхэу адыгэ унагъохэми, урыс
унагъохэми ар кьалоныр яклэ-
сагъ. Кьэлэцылкылухэм джыри ар
ягуапэу кьало. Адыгэ фоль-
клорымрэ европэ музыкальнэ-
эстетическэ хабзэхэмрэ дэ-
гъоу ащыгъуазэр ары нылэп
ащ фэдэ орэд зытхын зылэ-
кыштыгъэр. Камернэ-инст-
рументальнэ жанрэхэм арылэ
орэдхэри, нэмыкэ орэдхэри Сэ-
мэгу Гошнагэо бэу илэх. Ау а
зы орэд закьор икъушты лэны-
кыуабэ кызылэлызыуытырэ
изэчыи уасэ фэшлыгъэнымкэ.

Адыгэ Республикэм и Къэ-
ралыгъо филармоние илофы-
шлэхэмрэ музыкэр зикласэ-
хэмрэ Сэмэгу Гошнагэо иоби-
лей неущ хагъэунэфыкышты.
Концерт зэхэщгъэн фаеу кы-
зысэлом, силофшлэгъухэм зэ-
клэми кызыдырагъэштагъэ. Лоф
дэзышлагъэхэми, инэлосагъэ-
хэми, иорэдкьэлуаклэ зыгу рыхы-
штыгъэхэми орэдыло цэ-
рылоу джыри ащыгуыштыгъэп.
Музыкант ныбжыкыкхэмкэ
Гошнагэо шысэтхыплэу шыт.
Ащ фэуклочыгъэ творческэ
лэагэплэхэм ахэр анэсынхэ зэ-
рамылэкыштыр кьагурэлэ-
ми, ялэлэсэныгъэ зэрэхагъэ-
хьоштым дэлажэжэ.

Орденэу «Щытхуым и Та-
мыгъэ», Зэкъошныгъэм иорден,
медалыбэхэр, щытху тхыль-
хэр, щытхуцлэу «Урысые Фе-
дерацием инароуднэ артист»
зыфилоэр кызыфагъэшхошэ-
гъэ, кьалэу Мыекъуапэ ицылф
гъэшлуагъэу Сэмэгу Гошнагэо
Адыгеим имузыкальнэ куль-
турэ илахэу хишлыхьагъэм
икъоу джыри уасэ фамышлы-
гъэу, сэри ашклэ бэ кысте-
нагъэу сэлгытэ. Гошнагэо зы-
щыпсэуштыгъэ унэм мемори-
альнэ мыжэобгъу кызыэрэ-
щызылуахыгъэр ащ тефэрэмэ
язылахь нылэп. Адыгэ культу-
рэмкэ ащ иаудиотхыгъэхэр,
сурэтхэр, видеодокументхэр
кыдэгъэкыжыгъэныхэм мэ-
хьанэшхо илэу сэлгытэ. Адыгэ
орэдыло цэрылоу ар кьылэ-
жыгъэ шыпкыу шыт.

ХЪОТ Заур.

Ижъырэ адыгацӀэхэр

Сызыщыц чылэу Бжыхъэ-кӕоежъым итарихъ зэзгъашилэм сиилогъоу ыуж сызехъэм, а Ио-фым ехьылӀгъэ хъишъэхэр кӕ-сыугъойхэу езгъэжсагъ. Апэрэм-кӀэ, чылэм ехьылӀагъэхэу ижъы-рэ документхэу хъарзынэцмэ ацӀэлъхэм нэлуасэ зафэсишӀыгъ ыкӀи сищыкӀгъэ кӕбарыбз игъэ-кӀотыгъэу къахзэгъотагъ. ЯтӀо-нэрэмкӀэ, чылэм дэс нэжъ-Ӏужъ-мэ ягукъэкӀыжъхэри, адыгэмэ ахэлъ ӀорӀотэжъхэри, адыгэ фольклорыри кӕсэугъоух. Ахэр зэкӀэ чылэм итарихъ стхы хъу-мэ згъэфедэнхэ сыгу хэлъ.

Сылъыхъозэ згъэунэфыгъэ апэ-рэ цӀэу чылэм фаишӀыгагъэр — Алыуар. Барцо Махъмуд Едыдж ыкӕом кызырилотэжъыгъагъэм-кӀэ, чылэм дэс лакъоохэр ижъы-кӀэ, илӕсыбэкӀэ узэкӀӀэбэжъы-мэ, хы ШӀуцӀэм ыкӀыб шыпсэу-цтыгъэх.

Зэман Ӏае горэ къафакӀуи, егъэзыгъэ чӀыпӀэ ифэхѳи, цӀыфы-кӀод къазыфыкъокӀым, илӕсы-бэрэ зэрысыгъэхэ хэгъэгур къа-бгыни, Темыр Кавказым кӕкӀо-жъыгъагъэх. Къэзыгъэзэжъы-гъагъэхэр лӕкъуибл хъуцтыгъэх. Ахэм ащыцыгъэх: Барцохэр, Хъатитхэр, Хъутымхэр, Лаи-кӕохэр, Шъоумызхэр, Нӕпсӕухэр ыкӀи КӀэрмытхэр. Гъогум тет-хэу кӕкӀоажъыхъэ зы шыу горэ гъусэ къафэхъугъагъ, лӕыр кы-зыдырацъэжъэгъагъ ыкӀи цӀэ фа-ишӀыгагъ — Лӕий (яенэрэ лӕыр). А хъульфыгъэм текӀыгъэхэр джы кызынэсыгъэм Бжыхъэ-кӕоежъым унэгъо дахэ хъугъэ-хэу дэсах.

ӀорӀотэжъэу неперэ мафэм кынэсыжъыгъ кӕбар гъэшӀ-гъон: аджал цынагъор къазы-фӕкӀом, яхъужъ кӕкӀоажъынхэу цӀыфхэр езыгъэуцолӀэгъагъэхэр

бзылфыгъэ Ӏуш ыкӀи акъылышӀо гор, ац ыцӀагъэр Алыуар. Бзыл-фыгъэм мырӕуцтӕу къарило-гъагъ: «Мы тызэрысыгъэ чыгум тыпсаоу тыцыщыӀэжъынӕу цытыжъэп. Тыкӕинэм лӕпсэ-кӀодӕу тикӀодэн. Ац нахъ тэ-рзыр, тежъугъэжъэжъыи, зэго-рэм тыкъызырыкӀыгъэгъэ Темыр Кавказым тыжъугъэкӀоажъ. Ар тфэгъэцакӀэмэ, тиллакъохэри тицӀыфхэри кӕдгъэнэжъыныхъ».

Бэ шӀагъэми, макӀэ шӀагъэми зымы ышӀӕрӕп, ау къежъэжъы-гъэгъэ цӀыфхэр непэ чылэу Бжы-хъэкӕоежъыр зыдэщыс чӀыпӀэм кынэсыхи цетӀысэхыгъагъэх. Гъогум тетхэу кӕкӀоажъыхъ-зэ Алыуарэм ыпсэ хӕкӀыгъагъ. Адыгэ чылакӀэу ашӀыгъэм, бзыл-фыгъэу цӀыфхэр кӕзыухъума-гъэм ихъатыркӀэ цӀэу фаишӀыга-гъэр — Алыуар. ЧылакӀэм тцы дэсыгъэп ыкӀи ялофтхъабзэхэр

хадзыгъэ хасэм цызэхафыхэу бэрэ цылагъэх.

Чылэр бжъэдыгъу шӕолъы-рым исыгъэти, бжъэдыгъумэ ятцыныхо кѳафигъэкӀогагъ тцӕу яӀэнӕу Бжыхъэкӕо Борӕкӕо. СызэрэнӕгуерэмкӀэ, а лӕхъаным бжъэдыгъу шӕолъырым илӕы-гъэ хабзэм елӕытыгъэу чылэм ыцӀэ зэблахъуи, БжыхъӕкъуаекӀэ еджэсгъагъэх. Джы зыдэщыс чӀыпӀэм уахътӕу чылэр кызе-кӀолагъэр зымы ышӀӕжъырӕп, ау тарихъэу кырыкӀуагъэм уегу-нысэмэ, илӕс шӕипӀӀ — шӕитф фӕдиз хъун ылӕкӀыцт.

Хъарзынэцым чӀӕлӕ докумен-тхэм нэлуасэ зафэсишӀызэ, чылэм 1874-рэ илӕсым ллакъоу дэсы-гъэхэри, цӀыфмэ цӀэу яӀагъэхэ-ри кӕзгъотыгъэх. А лӕхъаным чылэу Бжыхъӕкъуае зы чылэу цытыгъ, БжыхъакъоякӀэхэр джыри ахэмыкӀыгъэхэу. Екате-

ринодарскэ уездым иятӀонэрэ участкӕу кӀоцтыгъэ. Тхъаматӕу яӀагъэр Барцо Шъӕуай.

Лӕшӕу сиилогъэшилӕгъонӕу ыкӀи сугуапӕу ижъым Бжыхъэ-кӕоежъым дэсыгъэ хъульфыгъэ-хэмрэ бзылфыгъэхэмрэ ацӀагъэ-хэр ззэгъэшилӕгъэх. Шъори, ти-адыгэ гъэзет иеджаскӀохэм, а цӀэ хъалэмтхэр шъугу кӕзгъэкӀы-жъымы сиилогъу. Зыгорэм ахэр кыишъхъапэхэмэ, тиижъырэ адыгацӀэмэ къагъэзэжъэу рагъэ-жъэжъэмэ, сэ сиилахъкӀэ насы-пыгъэишоу слытитцт.

Джыри кыыхзэгъахъо сиило-гъу: кызыралорэмкӀэ, адыгэ лӕп-къыр ихъкужъ илӕс миниблым кыищымыкӀӕу ис. Ац фӕдиз уахътэм иадыгабзи, иадыгэ хӕбзэ дахи, инамыси, иадыгацӀэхэри кыгъээнэнхэ ылӕкӀыгъ. Джыи, неперэ тыкъызынэсыгъэм, адыгӕу тапекӀэ зӕкӀэ цылагъэхэм, а Иоф-тхъабзэхэр зетхъанхэу тӕры кызыщыгъугъхэрр. Мыщ кыи-кӀӕлӕлыкӀоу къуаджэм цафаусы-цтыгъэхэ хъульфыгъацӀэхэм-рэ бзылфыгъацӀэхэмрэ кыыхъ-тӕутых.

ХъульфыгъацӀэхэр

Адышӕс
Азыбай
Айтӕч
Алӕ
Алӕбий
Алӕгъот
Алджӕрый
Алымгъот
Амзан
Амырзан
Андзаур
Анцокъу
Аслӕанбӕч
Алкъӕс
Афӕмгъот
Ахъмӕд
Ахъмэтыкъу
Баджӕ
Бай
Байслӕан
Бамболӕт
Бат
Батӕкъу
Батыр
БашӀ
Болӕт
Борӕкъу
Бракъый
Блыпӕшъау
БратӀ
БӕгъӕгушӀу
Бӕлахъ

Бӕрсӕдж
Бӕрӕкъаш
Бӕчыр
БӕкъӕгъакӀу
Бӕщыр
Бӕтыу
Былал
Былау
Былыу
Былащ
Бызрыкъу
Гощэмыд
Гунӕс
ГъукӀӕпщ
Гъотыжъ
ГъукӀӕшъау
Гъучыпс
Джанбор
Джанчат
Джӕрый
Долзтыкъу
Дӕгужъый
Дӕдау
Ебӕхъат
Едыдж
Елмыз
Емзӕц
Емсыкъу
Енӕмыкъу
Ерӕджыб
Заурбий
Заурбӕч

ЗекӀошыу
ЗехъакӀ
Зӕчӕрый
Ибрахъим
Иугъуай
Иляс
Индрыс
Ислӕам
Исмахъил
Исхъакъ
Ищӕкъу
Казбек
Кошчыбий
Купзӕц
Кучмӕз
Кушчыку
Къадыр
Къалджӕрый
Къамзагъ
Къамболӕт
Къангъур
Къасым
Къолатыжъ
Къодышъ
Къуз
Къуй
Къуйжъый
Къымчӕрый
Къӕлӕубат
Къӕрбатыр
Къӕсӕй
КӀӕгъапщ

КӀӕкӀ
КӀӕкӀыжъый
Лау
Лаупӕжъ
Лалыхъужъ
Лахъ
Лажъужъый
Лыужъый
Лыу
Лыхъу
Лыхъужъый
Лӕпӕгъуй
ЛӕӕкӀӕпӕщ
Лӕзустӕн
Лӕкъош
Лыхъун
Лыхъурай
Макъ
Матыу
Матыухъу
Минахъ
Мос
Мурат
Мусса
Мустаф
Мӕджыд
Мыхъамод
Мыхъамӕт
Мыхъамчӕрый
Мышъӕост
Мышӕрыпс
Наго
Нагъо
НакӀ

Наныу
Нарт
Нӕгъожъ
Нӕгъой
Нӕгъонӕгу
Нӕкъар
Нӕкъӕрӕжъ
НӕцӀый
НӕцӀыу
Нӕшъу
Нӕшхожъый
Ныу
Ныупакъ
Оздӕмыр
Орзӕмӕс
Осапщ
Осмэн
Пако
Паго
Пшыгъот
Пшыкъуй
Пшымаф
Пшыпеокъан
Пшыпыт
Пшыфӕдз
Пшыхъут
Пӕзад
ПӕкӀӕхъу
Пытахъу
ПӀатӀ
ПӀатӀыжъый
ПытӀащ
ПытӀыхъу
Ратӕкъу

Сакъ
Сал
Салпы
Смел
Суз
Сыпс
Сӕид
Сӕл
Сӕлмэн
Сӕлымджӕрый
Тамыхъу
Татыхъу
Теуцожъ
ТӀипӕцӀыкӀу
Тит
Титыу
Трахъу
Тупжъый
ТхъайхъакӀ
Тхъайшъау
Тыгъужъ
ТыгъӕцӀыкӀу
Тыу
Тыхехыжъ
Тӕгъот
Тӕхъу
Умар
Усыбий
Уцужъыкъу
Хахъу
Хӕкужъ
Хъабат
Хъабракъ
Хъаджисмел

Хъаджыбирам
Хъаджыбӕч
Хъаджлӕзустӕн
Хъаджымос
Хъаджымакъ
Хъаджумар
Хъаджхъусен
Хъаджырӕт
Хъакъот
ХъакӀмаф
ХъакӀулащ
ХъакӀӕкӀор
ХъакӀэмыд
Хъакъар
Хъалау
Хъамат
Хъамид
Хъанӕшъу
ХъапакӀ
Хъапыт
Хъапӕзещ
Хъапӕкъӕжъ
Хъатыжъ
Хъатыкъу
Хъатыу
Хъатшыу
Хъатыхъ
Хъатыгъужъ
Хъаут
Хъахъу
Хъахъужъ
Хъатыжъыкъу
Хъащыр

Хъохъу
ХъакӀ
Хъасан
ХъаӀуш
Хъанышхожъ
ХъорыкӀу
ХъукъакӀу
ХъумӕцӀыкӀу
Хъурай
ХӕхъоцӀыкӀу
Хъут
ЦыкӀу
ЦыкӀуӕт
ЦыкӀужъый
Чӕзыу
Чӕтыкъу
Чӕтӕрыу
Чӕупс
Шыумаф
Шахъанчӕрый
ШӕрӕлӀыкъу
Шъау
Шъалихъ
Шъӕожъый
Шъӕокъар
Шъӕомаф
Шъӕопащ
Шъӕофыжъ
Шъӕуай
Шъӕупакъ
Шъхъащ
Шъхъэхъурай
Юсыф
Юныс
Ятепс

БзылфыгъацӀэхэр

Ажанхъан
Азас
Азӕхъан
Азӕрхъан
Алымхъан
АльапӀ
Амыд
Амыамыд
Аслӕанкоз
Аслӕанхъан
Атыхъан
Аушъӕф
Бирамхъан
Бӕгъот
Бӕгъӕгус
Бӕсӕрхъан
Бӕчӕрхъан
Былащ
Гошаб
Гошан
Гошнагъу
Гошпакъ
Гошӕмыд

Гошӕпаш
Гошӕраз
Гошӕунай
Гошӕф
Гошӕмаф
Гусас
Гукъахъ
Гӕхъужъ
ГъукӀӕхъан
Гъӕупакъ
Гошӕфыжъ
Дащ
ДехъакӀ
Дӕнап
ДӕнӕӀап
Дӕнӕнап
Дӕхӕжъый
Дӕхъанагъу
ДӕхӕкӀоажъ
ДышъӕкӀ
Загирӕт
Заз
Залихъан

Зыу
Зыушъый
ЗӕкъокӀ
ЗӕкӀоажъ
Как
Калыу
Кокой
Коку
Кош
Кошхъан
Кошхъурай
Кошын
Кук
Куку
Кукушъ
Кун
Купс
Кураку
Къадырхъан
Къайгъӕжъый
Къанныу
Къар
КъӕкӀоажъ

КӀокӀоажъ
Лацын
Лӕжъ
Макъ
МакӀ
Мамырхъан
Маф
Мац
Мелӕчхъан
Мерӕм
Молӕхъан
Мӕлыхъ
Мысырхъан
Набз
Нагъо
Налмӕс
Наный
Наскур
Насып
Нашхъу
НашӀ
Нӕгый
Нӕкуаку
Нӕтымыс

Нӕхан
Осап
Пако
Паку
Пакъ
ПӕкъӕцӀыкӀу
Псынӕхъан
Псӕу
Пырын
Пӕкъӕжъый
Пӕлокъащ
Рахъмӕт
Рампӕс
Сайдӕт
Сайхъат
Самырхъан
Сас
Сатымаф
СипхъукӀас
Сурӕт
Сурӕтхъан
Сусар
Сус
Сӕлымхъан

СыкъакӀу
Сырмӕхъан
Сыщӕ
Сырым
ТекӀӕхъан
Тѳѳӕн
Тещӕхъан
ТипхъукӀас
Тикъащ
Типащ
Тынчмакъ
Тырын
Усакъ
Усас
Фӕтӕхъ
Фӕмый
Фыжъ
Хабз
Хъацац
Хъабзас
Хъабиб
Хъаджӕкош
Хъаджфатым
Хъаджӕхъан

Хъазиз
ХъакӀӕгъакӀу
Хъакъ
ХъакӀӕпаш
ХъакӀӕкӀон
ХъакӀӕхъу
ХъакӀӕшъау
ХъакӀӕкӀоажъ
ХъакӀӕкъащ
Хъаниф
ХъакӀӕкоз
ХъакӀӕкъӕт
Хъапаш
Хъапакъ
Хъакуаку
Хъатмыд
Хъатым
Хъао
Хъаожъый
Хъасас
Хъацыу
Хъафиз
Хъачмӕт

Хъаджӕт
Хъаный
Хъадыдж
Хъан
Хъурай
Цац
Цацӕкоз
Циц
Цицыу
Цуркӕ
Цуц
Цыу
ЦыкӀу
Чӕтыхъу
Чӕбӕхъан
Чӕщхъан
ШӀуцӀ
Щащӕжъый
Щылӕхъан
Якъуб
Ятепс

Къэзытхыгъэхэр :
 БАРЦО А.Г., БАРЦО М.А.

ГУТИЭ (ДЗЫБЭ) Саният

(Кызыкълэыкlorэр гэтхэпэм и 20-м кыдэкьыгэ номерым ит).

— Емынэр еошгу, о делэр, сабыир уукл пэтыгэмэ, моу зэ джыри плэ теп-шэягэу зэрэслэгэуо усыукупэныш, цыф кымышлэу учлэстлэжышт! — Андрей бзылфыгээр джэхашьом кы-тыридзэжы, ылэхэр клэзэыхэзэ унэм кыилэтыг...

Зинэ клэлэцыкlorу ерагэу зэлуигэ-нэжыг, ыгэпэскыг, шхыныгэу эклэ илэхэм язырызыгэу кыштаг, ау мэлэклэным есэгэ сабыим лулхэе зау-лэ нах фэшхыгэп, пшгыгэу, аджалым кыилэзыхыжыгэ бзылфыгэ гуклэ-гэушлэм ыкышшо фабэ зыклэриубыти, пытэу хэчыыг. Андрей кызыехажыым джыри бэрэ цлэцлагэ, бзылфыгэ ешуаком хабзэклэ пэуужыныр нах зэрэтэрэзыр кыгурылуи, неущ ашлэ-щтым егушысэзэ зэшхэгэусэхэр гьолыжыгэ.

— Андрей, Пашэ ным тепхыпэныри тэрэп... — шынагэзэ Зинэ кыыригэжыаг, — хэта зышлэрэр, ар шлоклодыпэныр кызыгурылоклэ иакыыл кэклоныба?

— Пшлош мэжыа мы кьапlorэр? Зиа-кыыл бэшлагэу изышпужыгэм цыф хэхукудыжыныу ушэгуга? — Андрей хэпшыклэу гумэклыштыгэ, — тэ псэуклэ тэрэз тилагэми логыгэа, а шэзожыер сэ ащ нэжыи езгэлэгэужыштыгэп, ау лэжлэным исым сьдэушгэу уебэнышта, шылакли псэукли кытитынэп.

— Ары, — Зинэ инэу хэщэтыкыг, — емынэм ех а зыр, сабий цыклур сэ-кьат ышлы пэтыгэмэ. Хьугэ тыгэчье-еж, пчэдыжыым кьоджэ советым ты-клошт, аушгэу ар кьэбгэанэ хьушгэп, Тхэми тигэклоштэп...

Джаушгэу, Зинэрэ Андрейрэ яшлуа-гэклэ, Пашэ ны ешуаком кылахыг. Адрэри кыклэлэыбэжыгэп, ишы-лэныгэ бэклэ джы нах гулсэг зэрэ-хьуштым рырээ дэдэу, нэпэ зыдешь-шгэр кызышгэотыштым егушысэзэ, судыр зычлэт унэм кычлэклэжыг. Пашэ ишылэныгэ нэмыклэ кьэгэзаплэ илэ хьугэ...

Пашэ клэлэцыкlorу ибэхэр зычлэс унэм кызычлэфэм, тыгужь шырым фэдэу, адрэ сабийхэм шлукаерэ зашидзыаг. Апэрэу плэ кьабзэм хэлэын ыкли шхын лэшлу фитэу ышхын амал илэ зэрэхугээр джыры ышлэш мыхулуэу, гумэклэ горэм ренэу хэтыг. Клэлэыгхэр шэзожыем кынэу ыльэгэугэем шыгэзоагэах ыкли ар адрэхэм афагэдэным дэгузакьошты-гэхэп. Гу пшгыгэ цыклур фэбагээрэ гуклэгэуныгээрэ кьыпэзыгэохыгэхэм тлэклэ-тлэклэзэ асагэ ыкли ежым фэдэ-хэу кьэтэкьокыгэ зэпытхэм адэджэгуо ригэжыаг. Сабый нэгу зэлухыгэ дэхэ цыклур клэлэыгхэм псынклэу шу альэ-гэугаг. Икыу фэдизэу зылыплэхэрэ шэзожыем ышлуи ыли кышыхажы-гэхэу, ащ фэдиз кын хэтыгэми шы-гэушпэжыгэу дунаим тетыг. Загорэ, пкыхьаплэклэ янэ мэхьаджэр ошлэ-дэмышлэу кьонэу кышыхашыгэем фэдэу кызыпэшлэшылэ, пклэнтлэ чы-лэр ыкышшо кыгыриклэгэу, гулэзэ плэм кыыхэтаджэштыгэ, ау зыдэшылэр кы-зыгурыложыклэ, гулсэу зышыхажыгэти, псынклэу хэчьежыштыгэ. Джауэ Пашэ иятфэнэрэ гэшлэ илэс клэлэцыкlorу ыгышлэм кышчырыгэжыаг...

Фатимэ бын зэрэхэмыкыштыр кызы-гурэлом идунай зэрэшгэу зэхэжыогаг. Ишхэгэусэу Мэдинэ ар зэрэрилоштыр ымышлэу, ыгу игукуыгэаг. Чэшырэ, лпыр зычьежыкы, нэмыклэ унэм клэзэ нэпсыбэ ригэжыг. Ау згорэм шып-кьэр зэрэрилон фаер кыгурылоштыгэ ыкли бэ тырымгыашлэу лым эклэ фи-лотэнэу рихуухаг. Пчыхэ горэм, Мэ-динэ зегэхэхэ нэуж, Фатимэ зэрэгү-мэклэрэр фэмыгэбылэу, фэсакыпэзэ кыыригэжыаг.

— Ошлэ, Мэдин, бэшлагэу сыкыбдэ-гушылэмэ сшлоигу, сыолэлэу, сыкы-зэпымыутэу кысэдэлуи, етланэ о кьэ-плэштыри нах пшлэн.

Фатимэ кызыэрэригэжыагэмклэ зэрыгушылэштхэр Мэдинэ кыгурылуаг.

— Орырэ сэрырэ илэсиплэ хьугэ тызызкыгэу, ау анахэу узклэхэпсырэ сабыир кыюстын слэжыгэп. — Фа-тимэ ымакэ кьэклэзэжыг, ау джыдэдэм ар кызымылоклэ мыжэ хылыгэу ыгу зэрэтэлыштыр дэгэу зыдишлэжыштыгэ. — Шу усэлэгэу, ны-ты тхэгэошхохэу сыухыгэхэм ауж ош нах льяплэ дуна-им зи шысилэжып, ау уилэгэухэм бын цыклухэр зэрэклэжыагэхэм уехуапсэу узэрэхэтымклэ сшхэе игьоджэшхо фэ-сэлэгэужыш, псэуклэ силэжэп. Уишы-лэныгэ лэшлуагэклэ клэмылэжыу укэз-гээнэу сыфаеп, сабий зыхэклэшгун бзылфыгэ бгыотыжыныр джыри клэ-сэпыш, сыолэлэу, уигыашлэ умыкыутэу, тызэгогэжыг. — Аужырэ гушылэхэр Фатимэ шэжыеклэ кызыхупкыхэрэм фэдэу, ерагэу кызылуифызыкыгэ.

Мыщ дэжыым ыгу зэрэзэхэжэрэ

Рассказ

Оры сянэр...

ерагэу зыгэбылгырэ лпыр кьэлаби шхыгэусэр пытэу зыэклиубытаг.

— Сишылэныгэ лэшлуагэклэ кыклэ-зылхэшгэуштыр о зыр ары, оры мыху-гэагэми джы сызэрэхугэу сыху-штыгэп. Оры сишхэгэусэри, сибыны-ри, джащ нахыбэрэ нэпэ кьэплуагэхэм афэдэхэр зэхэсымыгэхыныхэу гушылэ кысэт, — анах шу ыльэгэу цыфэу ыгушэ клиубытагэми ынэгу фэсакыгэ нэпсхэр рилэжлэхыгэ. — Сыдэуи псынклэ гушэу сянтыгэа адэ сыпэс закы, — джыри нах пытэу шгузыр зэриубы-тылагэ...

А гушылэгэу ыуж Фатимэ ыгу нах кьэпсынклэжыг, ау сабий макэ унэш-хом зэримылукурэм игушысэ хылыгэ-хылыгэу зэрэтэлыгэу кьээнэжыг. Джащыгэу, клэлэцыкlorу ибэхэр зышлэ-гыыхэм клонэу рихуухаг. Мэдинэ пэ-рыоху кыфэхэугэп, ары паклош, «Тхэм сабий кызыэрэуитышгэуштым шыклэ ладжи ил, хэта зышлэрэр, ибэу кьээнэгэ цыклужые горэм тэ ны-тэу тыфыхыгээнкли мэхуба» ылуи, ари кьэзэгыг.

Мафэу зытыраубытагэр нах кьэб-лагэ кьэс Фатимэ нах гушысэгэуае хуштыгэ, «тэрэза-мыгэрэза? Шу силэ-гэушгэушгэу, хьаумэ сызэрэмыанэр ыгу илэ зэпытгыта? Ыгуклэ сишгэшгэу хьа-уми кьэзылфыгэ шыпкыэр зыдэшылэр ышлэмэ зыфигэзэжышгэ?» — упчлэбэр бэдэ пкыгэем фэдэу ышхэкушлэ боуо шызэрэбэныштыгэ. Джауэ а мэфэ кы-ныр ыкли гушлуагор кьэсыг...

Кьэлапчэр кызылэуи зэшхэгэусэ-хэр шагуи кызыэрэдэхэагэхэм тетэу клэлэцыкlorу отэр кьапэгэчыгэ.

— Мыхэм бзылфыгэу альэгэурэр эклэ шхьаджэ еж янэм фэдэу кышхэу, — шгуымыгэмклэу моу залымклэ шгу-кычлэх, — клэлэыгхэм зауыхыжы-зэ сабийхэр зэхэагэуаехи, джэгушлэмклэ ачагэах. Ащ фэдизым Пашэ шхьаны-гэушгэу клэрыдыхыагэем фэдэу, ынэ лэйд цыклухэр кытегэлэгэдагэхэу кышпыштыгэ. Фатимэ ащ чыжэклэ гу кылыгытэгэхэу шытыг.

— Адэ мо шхьаныгэушгэу кыплы-рэ цыклур кызыклимыкыгээр сыда? — Пашэ дэжыклэ плэзэе рупчлыг.

— Ар сыд гэшлэгэона, анах инэу кышпужагэр джы кыкынклэ штагэ, — клэлэыгхэр зэрэгэшхыхэзэ лэушлэ ашлэ еджагэах.

— Паша, моу кьаклоба тадэжэ. Пчэ-дыжэ шегэжыагэу мыщ пчэагээрэ

ышхэац ыжыгэах, шгукуызыкlorлэ шгуимыльэгэу шгудэклэжыкьомэ ылуи, шхьаныгэушгэу кытфылуку-жыгэп.

Мэдинэ шхьаныгэушгэу блэгэабзэу еклолагэ, клэлэ гэшлэгэон цыклур шгэ-мрэ гушлэомрэ зэхэтэу кызыэрэушпы-хэрэм ыльэклэпэхэр шьабэ кышлыгэ-хэу, тлэклурэ зи ымылоу шытыг. Етланэ, «моу кьакло» кыыригэклэу лэушлэ ышлыг. Ар дэдэм коридор пчэагээрэ зы нэгэ-ушлэпэгэу клэ кызыэрэинэкли Пашэ шагуи кылыгэтыг. Джыдэдэм моу зы мыгэрэз горэ кызыхафэклэ, джырэ нэс зэжагэхэр шлоклодынхэклэ шынэу, зэшхэгэусэ-хэм кьычлэли, лэплэ пытэм клиубытагэах. Фатими Мэдини зэрмыр хьугэхэу шэ-зожыем лушпыхыагэах ыкли кьагуры-луагэ а нэбгырэр инэу кызыэрэащыклэрэр. Ащ фэдизым зи кьымылоу илэсиплэ фэ-диз зыныбжэ шэзожые цыкlorу горэ кьэплэу шытыг. Ар Пашэ анахыбэрэ

зыдэджэгуштыгэ ыкли нах зыпэблэгэу нэбджэгуо илэгэу Денис цыклур ары-гэ. Шэзожыем зи ымылоу, Мэдинэ ылаплэ цыкlorу-цыкlorу кыклошты, Де-нис клэрыхыагэ, ышхэашшо шьабэу тэлаби, рилуагэ:

— Сэ ины сызыхыуклэ о укычлэс-шыжышгэ, хьуна?

Клэлэцыкlorу ышхэе ыгэсыси, ынэп-схэр шьэфэу рилэжлэхыхэзэ лужыжыг.

— Мы цыклур Пашэ иныбджэгу дэ-дэу шыг, адрэ сабийхэми ахэхэрэп, нэф-шэагэом кышпегэжыагэу гьолыжы-гэом нэс зэгэусэх, — клэлэплухэм ащыц горэм кылуагэ. Фатими Мэдини аш бэрэ клэпыплэжыгэах, ау зи кьалуагэп...

Пашэ унэгэуаклэ псынклэу есагэ. Адыгацлэ ратынэу зэм фэагэах, ау кы-зэхэу апэдэдэ зэрэджагэхэр зэбла-хужыныр мыгэрэзэу алытагэ. Ежэ-ежыерэу ышхэе ылыгэжыу есэгэ са-быим луи-шлэ пылыгэп. Шэзожыер яунагэо шыц зыхушгэем кышпегэжы-гэу зышлэныгэ зэхэоклыныгэшхохэр хэхуухэгэ зэшхэгэусэхэм джыри нах лэшлэу шулэгэу машлор агухэм ащы-зэфэблагэ. Тыдэ кьагэахэми Пашэ ягэу-сагэ. Игэхшлэ клэко цыкlorу дунаим зэрэтэлыгэем ны-ты шулэгэу зышпышпыр апэрэу зыльэгэугэ сабыим сэхэуджэу нэшанэхэр кыхэхэфагэахэп ыкли, ары паклош, дунаир зэрэтхэгэу дэдэр кьэ-зыгэлэгэугэ нэбгыритлэу рэзэныгэ-шхо афырилэу, шу фэмыгэлэгэу-кыжыхэу ауж итыг. Загорэ Пашэ кьэ-чэфынчэштыгэ, ар зыфахыштыр амышлэу ны-тыклэжэр гумэклэу лушпы-хэштыгэах. Зыфаер кьырагааломэ ашлоигэу бэрэ лушпыхэштыгэах, ау шэзожыем гушысэр кызыэрэшхыа-уагэем фэдэу псынклэу шхьарыкы-жыштыгэ, гушлэу, зырызэу ябэуэ ны-тыхэм азыфагу зыдэгэклэжыжыгэти, хэчьежыштыгэ. Пашэ зыгэчэфын-чэштыгэер исурэтшыгэахэмклэ кьа-шлагэ: машинэшхом ычлэгэ сабий лэ цыкlorу хыарыф лонгэ-шангэхэмклэ тхьа-пэм зэрэтэфэу цлэу «Денисыр» егуш-уэ тыритхэу шысызэ Фатимэ шхьащы-хыагэ.

— Уиныбджэгуу угу кьэжыг ара, сиклэлэцыкlorу, — шэзожыем ышхэа-шшо ебэуи, пытэу лэплэ ришэклыгэ, — уфаемэ тыкloныш зэдгэлэгэушгэ.

Пашэ лэло бэмылуи зыклиз нэхэмклэ псынклэу кьэплыгэ. Етланэ, зи кьымылоу, ылэ цыклухэмклэ Фатимэ ынэгу ыубы-ти, лэе дэдэу сыфай слээгэушгэу, ылуагэ.

Фатимэ Мэдинэ логышлэ кызыэрэ-кыжыу мафэм хьугээр филоагэ. Лпыр тлэклурэ гушпысэу шысыг, етланэ зыгорэ зэрэрихуухыагэр кыхэшгэу, кьылуагэр.

— Ошлэ бэшлагэу сшхэе илыр, а Пашэ иныбджэгууи кьаытхыжыымэ сыда хьушгэ? — Ежэ Фатимэ зэхихы-нэу зыфэагээр арэу кычлэжыг лым кьылуагэр.

— Сыд хьуна, джыри зи клэлэ уилэ хьушгэ, — Фатимэ гушлэу зэлышгэагэу лым кьэчэллагэ, рэзэныгэ зыклиз ынэ-хэм «шу усэлэгэу» кьыралоштыгэ.

Мазэ теклыгэ. Пашэ иныбджэгуу цы-кlorу зы мафи шымыгушгэу егушысэ-штыгэ, сурэтхэр фишлыштыгэах, псынклэу лужлэным клэжыошгэу шушхыафтынхэр ыгэхэжырыштыгэах. Непи кызыэрэушгэу пшгэшгэ цыкlorу зыфэсакыштыгээр ынэгу кыкlorушгэагэ. Ифэлэ-фэшлэ цы-кlorуэр ышлагэах, шхагэу, Фатимэ шэ-фэу лушпышпыкыгэ Пашэ лыплэ-штыгэ. Пчэ макэ кьызылэу Пашэ кьэ-джагэ.

— А сиклэлэ цыкlorу, пчэр кьылухыба, нынэ, уятэ кьэжыжыгээн фэй.

Пашэ хьупхэу-хьупхэу пчэр кы-луиштыгэ, ыпашхэе итыр зельэгэу кьы-зэтенагэ. Ипало лэ цыкlorужыкьомклэ ышлышгэу Денис хэжыу штагэем фэдэу пчэшхыауи тетыг, шхыпэ шьабэр ылушхэм атизэу ащ ыкыб Мэдинэ дэ-тыгэ.

— Дениска, а сэ сызэрэпфэзэшгыер пшлагэемэ, — Пашэ шэзожыер пытэу зыэкклиубытагэ. — Мам, мыр сэ сшы-нахык, арба?

Джаушгэу Пашэ апэрэу «мам» кьы-луагэ, Фатимэ гушлэ нэпсхэр ынэгуш-хэемэ кьэжыжыгэах:

— Ары, синэфынэ цыкlorу, непэ кы-шгэжыагэу шынахыкы уилэ хьугэ,— шэзожыитлэуи пытэу зыэкклиубыти, зырызэу ябэуэ кыпыгэжыжыгэ, — джырэ нэс сьдэушгэу тыпсэугэа шго шгуитылушгэ...

Бын дахэм игушлогэо кьаргэо ошлэ-шгэушлэ кызыэрэтепшыхэхэрэр Фатими Мэдини кьызаплэ клэсэ хьугэ. Илэс пчэагэем сабий шхы макэем зы-фэллагэах нэуж шылэ анах мылыку льяплэу Тхэм кьаритыгэахэм язым янэ кьылыхыоу кычлэжыгэ. Ар Пашэ кьычлэзыдыжыгэагэу Ларис арыгэ. Шэзожыем зи ралуагэп, апэ хабзэм унашгоу ышлыштым ежагэах, ау адрэм ны фитныгэахэр лыхыгэхэу шыгэпэти, исабий зэрыс унагэори шуаушгэафгыгэп. Зэшхэгэусэхэм джы амал ялагэп, Пашэ янэ луагэклэ фэагэу. Чэшым Фатими Мэдини анаплэ кьэфэхыгэп, клэлэцы-кlorуэр янэрэ язлэушгэу зыфэдэ хьуштым егушысэштыгэах. Ерагэу зыгу агэжы-жыгэ сабыим икларыкlorу клэхэжыныу ыпэ ильым зэрэахушгэах амышлэу хэжыплэ псэуи алыхыштыгэах. Ау зи хэпшыхыжыныу шытыгэп: нымрэ иль-фыгээрэ зэлэжыгэу фэагэу...

— Сибзыжыгэи, непэ хьаклэ тилэшт, ау укэмышт, хьуныба? — Фатимэ фэ-сакыпэзэ кьылуагэ.

Пашэ кыгурымылоу кьыдэплыгэагэ.

— Тыгужыер ара? — Джэгуным хэклэу бэдэжэным хылысэ зыхукулэ зэ-рагэшынэрэр арыти кьылушпыштыгэ.

Нэпсым етхыалэми, емышлэ-шлэмышлэ цыкlorу ыгу кьэжыгэем Фатимэ кьыгэ-шгыгэ.

— Хьау, синэф цыкlorу, — лэпылэгэу фаеу бзылфыгээр шхыгэусэм дэжыклэ плэагэу, ау Мэдини ыгу нах маклэп ихыкыштыгээр, етланэ Пашэ ынэгушгоу лэ шифи кышпидзэжыгэ, — уанэ кьэ-клошт...

Пашэ джэгуалгэр чыжыу луидзи, кьызышлыгэтыгэ, янэ хьугэем ыбгэашго пытэу зыклэриубытагэ.

— Мам, зыми септыжышгэп ныла? Арыба?! Септыжышгэп ныла?! — гум хэ-зыжыкылерэ упчлэу кьылушгэушгэуэр Фатимэ ыгу джыри нах куоу кыхэ-улуагэах.

(Джыри кьыклэжышгэп).

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» исовет изичэзыу зэхэсыгъо Теуцожь районым игупчэу Пэнэжыкыуае шыкыуагъ. Адыгабзэм изэгъэшлэнрэ игъэфедэнрэ, чылэхэм Адыгэ хасэхэм нахышлоу юф ащашлэным, тыкъэзыуцухьэрэ дунаим игъэкъэбзэн, Сирием кыи-кыжыырэ тилъэпкъэгъухэм лэпылэгъу афэхъунхэм, нэмыкхэм атегушылагъэх.

Чыуунэрэм кыфэдгъээзэжыныр лэшлэхэп

джэштха? Тиadyгабзэ сыдэу-штэу шлу ядгъэлэгъушта?

Гумэкыгъохэр

Гъобэкъое гурыт еджапэм идиректорэу Еутых Аслъан кытылуагъэр тэрклэ кэбары-клэп, ау гумэкыгъоу шытышъ кэтэтхы. Къуаджэхэм япончалонхэм лэжыпклэу аратырэр маклэ, гъэзетхэр игъом кыра-хъахьхэрэп, цыфхэр адыгэ гъэ-

Адыгэ Хасэм итхьаматэу, Ду-нэе Адыгэ Хасэм ипрезидент игуадзэу Бэгъушъэ Адамэ зэфэхьысыжхэр кышыгыгъэх. Адыгэхэм Илгъэсыклэр нахыпэклэ зэрагъэмфэкыштыгъэм, адыгэ шыуашэмрэ адыгэ быракъымрэ ямафэхэм, адыгабзэм изэгъэшлэн и Мафэ, лъэпкъ лэпшысэхэм афэгъэхьыгъэу юфшланлэу «Нанэм» шыкорэм, нэмык мэфэкхэу тиреспубликэ игъэклотыгъэу шыхагъэунэфыкыхэрэм Адыгэ Хасэр клэщакло афэхьыгъ. Фэшъ-хъаф юфтыхабзэу Адыгэ Хасэм кышысхьагъэр маклэп. Тызэрэ-фаеу юфхэр лъымыкыуатэхэми, егъэжэплэшлэхэр шылэх. Ащ даклоу гумэкыгъоу шылэныгъэм кызыдихьхэрэр бэ.

Адыгабзэм изэгъэшлэн Мые-

Нахыжхэр егъэгумэкых

Адыгэ Хасэм инахыжхэм ясовет итхьаматэу Хъунэго Чэтибэ адыгабзэм изэгъэшлэн тинахыжъ лъаплэхэр зэригъэгумэкыхэрэм, Адыгеим гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэ илофышлэхэр Адыгэ Хасэм хэтхэм зэраулыкхэрэм, гъусэныгъэ зэдашлыгъэу клэлэцлыкхэм зэрадэлажэхэрэм ишлуагъэклэ АР-м и Парламент изэхэ-сыгъо шаштэгъэ унашъоу сабий лыгыплэхэм адыгабзэр ащызэра-гъэшлэным фэгъэхьыгъэр зэхьокыныгъэшлэхэм ахилгытагъ.

Адыгеим адыгабзэр шызэзы-

гъашлэрэмэ япчъагъэ аужырэ илгъэхэм нэггырэ мини 7 кышчыклагъэу Ч. Хъунагом кы-луагъ. Ащ фэдэ гумэкыгъохэр зэрэтилэхэм ялытыгъэу хэкли-плэхэм Адыгэ Хасэр алыхьушт.

Мэщфэшлу Нэдждэт, Нэгъуцу Аслъан, Нэпсэу Нихъад, Къуекъо Аслъанбий, Хэкужъ Адам, Лышэ Заудин, Ацумыжъ Юсыф, Лымышхэко Рэмзан, нэмыкхэу Адыгэ Хасэм хэтхэр кыгушы-

лагъэх. Адыгабзэм изэгъэшлэн унагъом щегъэжънышъ, зэрэ-лытыгъэклотэн фаем яеплыкхэ-хэр кыраулоулагъэх.

Пэнэжыкыое гурыт еджапэм идиректорэу Хъабэхъу Заремэ клэлэеджаклохэр олимпиадэхэм чанэу зэрахэлажэхэрэм, адыгаб-зэмрэ лъэпкъ шэн-хабзэхэмрэ изэгъэшлэн гурыт еджапэм ила-хышлу ахишлыхъан зэрилгъэ-кыштыгъоу лупклэу кытегушы-лагъ. Теуцожь районым иадми-нистрации ипашэу Хъачмамыкыо Азэмат зэхэхэм мэхъэнэ ин-рыгъ, тапэклэ юф зэрэзэдэшлэ шлоигъом изэфэхьысыжхэр рип-хыгъэх.

Теуцожь районым адыгэ кьоджабэ ит, тыбзэ кэтыухъумэ-ным, лъэпкъым зиужыжыным афэшлэ члэтынагъэм кыфэдгъэ-зэжыныр лэшлэх кытфэхьу-штэп. Чылэм дэс клэлэцлыкхэм адыгабзэр ашлэу зэхэхэм кыш-чауагъ, ау гъэзетэу «Адыгэ ма-кэм», адыгэ тхылыхэм яджэхэрэм япчъагъэ кыыхагъэшыгъэп. Усэхэм, тхылы гъэшлэгъонхэу адыгабзэклэ тхыгъэхэм клэлэ-еджаклохэр сыдэуштэу ябгъэ-

зетым клэрычыгъэхэ мэхъух. Адыгэ кыралыгъо университе-тым илгъэпкъ факультет ныб-жыкылабэмэ къаухыгъ, ау ады-габзэклэ рагъэджэнхэу амал ялэп. Юфшлэн чылэм зэрэдэмылым фэшл бзэм, шэн-хабзэмэ яхы-лэгъэ сэнэхьатхэр зэрагъэгъо-тынхэм ныбжыкылэхэр дэгъу-лэхэрэп.

Сирием кыкыжыырэ тилъэп-кыгъухэм ялофыгъохэм АР-м лъэпкъ юфхэмклэ, лэжыкы-лэпкъ кыралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхъо Аскэр кытегушылагъ. Тыкъэзы-

уцухьэрэ дунаим игъэкъэбзэн Валерий Бриних иеплыкхэр кырилоулагъэх.

Адыгэ Хасэм изэхэхэ нэмык юфыгъохэр кышчагъэтыгъэх. Зи-чэзыу зэлулэгъур Тэхьутэмь-кыуае шызэхашэн ямурад.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

кыуапэ, Инэм, нэмык къуаджэ-хэм зэрашъзэхашэрэм, тилъэпкъ шэн-хабзэхэр еджапэм зэрэща-кыхэрэм шыкылабэ афильгъоу Бэгъушъэ Адамэ кылуагъ. Авто-мобиль гъогухэм ныбжыкыла-бэ зэратекыуадэрэр гумэкыгъо инэу зэрэщытыр хигъэунэфы-кыгъ. Урысыем ишгъолгыр-хэм ябгъапшэмэ, машинэ зэ-утэкхэм къапкырыклэу адыгэ клэлэу дунаим ехыжы-рэр зэклэми анахыб. Адыгэ Хасэу къуаджэм шызэхашэрэм ныбжыкылэхэр чанэу кыхэла-жэхэ зыхьуклэ, мыхъо-мышла-гъэу зэрахьэрэр, тхьамыклагъоу кыахьулэрэр нахь маклэ хьуш-тых.

Зэхэзысхагъэхэр:

Адыгэ Республикэм лэпкъ юфхэмклэ, лэжыкы-лэпкъ кыралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редактор шхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр МЭЩЛЭЖЪО Саид

Редактор шхьалэм игуадзэр — пшъэдэжыкы зыхьырэ секретары ХЪУРМЭ Хъусен

Редакциер зыдэщылэр: 385000, кы. Мыекыуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэжыкы зыхьырэ секретары: 52-16-77.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зысхаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын юфхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэло-рышланлэ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зысхауштырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кы. Мыекыуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4010 Индексхэр 52161 52162 Зак. 902

Хэутыным узшыкылтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 Зышыкылтхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00